

مرجع پارس

ویژه نامه ارتحال آیت الله العظمی شبیری زنجانی قدس سره

▪ هفته نامه افق حوزه ▪ چهارشنبه ▪ ۱ مهر ۱۴۰۵ ▪ ۱۱ ربیع الثانی ۱۴۴۸ ▪ شماره اول

۱۳۴۲ ادامه داشت.

آیت الله سید احمد زنجانی فقیهی بزرگ و پارسایی متخلق به اخلاق الهی بود و اشراف کاملش بر ابواب مختلف فقه اعجاب بزرگانی چون آیت الله حاج شیخ محمدعلی اراکی (۱۴۱۵ ق.) را برانگیخته بود. تقوای الهی، روح یقین و توکل، شکر خالق و مخلوق، احترام به افراد، نظم و سلیقه در امور، زهد عبادت بسیار همراه با گریز از مقدس مآبی، روشن بینی فکری و تأکید بر حیات اجتماعی دین و عشق به خاندان رسالت از صفات ارزنده آن عالم وارسته بود.^۱

آیت الله زنجانی سال های متمادی صبح و شب ها در حرم مطهر حضرت معصومه علیها السلام و ظهرها در مدرسه فیضیه نماز جماعت را اقامه می کرد و بخشی از اوقات روزانه خود را به رسیدگی و پرسش از احوال و اوضاع مستمندان، مراجعان و حل مشکلات آنان اختصاص می داد.

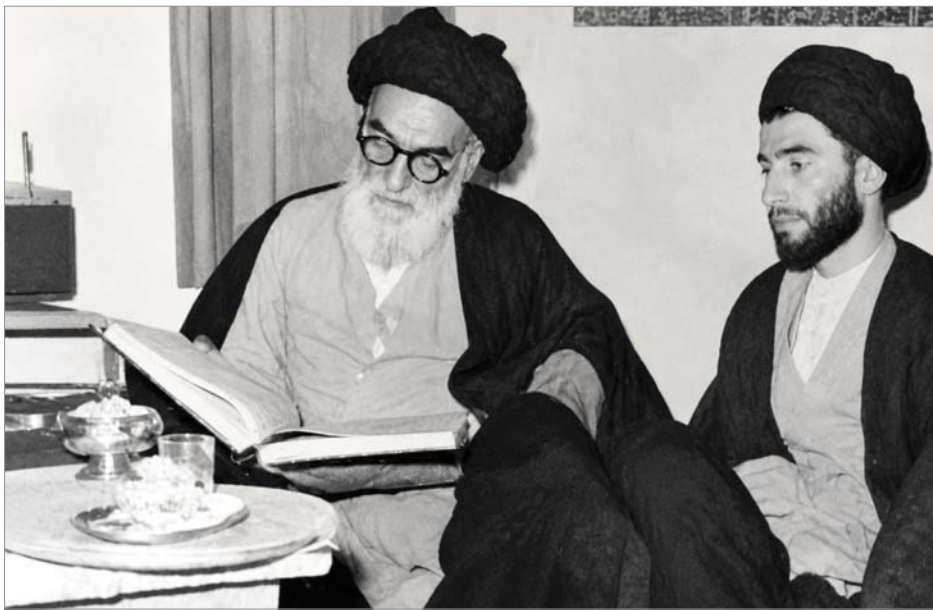
سرانجام این عالم ربانی در روز ۲۹ ماه مبارک رمضان سال ۱۳۹۳ قمری (پنجم آبان ۱۳۵۲) دیده از جهان فروبست. اقشار مختلف مردم قم به ویژه علما و فضلا پیکر پاک او را تشییع و پس از طواف و نماز در یکی از حجرات گوشه شرقی صحن بزرگ (اتابکی) حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه علیها السلام به خاک سپردند.^۲

مادر حضرت آیت الله سید موسی شبیری زنجانی، دختر آقا میر علی نقی، از زنان مؤمنه و صالحه عصر خویش بود. جد پدری ایشان آقا سید عنایت الله دوسرانی (۱۳۴۳ ق.)، فرزند مهرعلی از علمای وارسته و متقی و جد مادری وی مرحوم آقا میر علی نقی ولایی سلطانیه ای (۱۳۶۷ ق.) از جله علمای مورد توجه مردم و اهالی زنجان به شمار می رفت. دایی حضرت آیت الله زنجانی، آقا سید محمد ولایی (۱۳۸۷ ق.) هم از فقها و مجتهدان زمان خویش بود.^۳

• پی نوشت ها

۱. سیمای میانه، خطه ولایت، عبدالرحیم اباذری، ص ۲۱۰.
۲. نگاهی به زندگی فقیه محقق آیت الله زنجانی، دفتر آیت الله شبیری زنجانی (مد ظله).
۳. شرح حال آیت الله حاج آقا سید احمد زنجانی رحمه الله، رک. به، مجله نور علم، ش ۲۶، خرداد ۱۳۶۷، ستارگان حرم، دفتر ۳، علمای نامدار زنجان، زین العابدین احمدی، گنجینه دانشمندان، ج ۲، ص ۱۶۶ و ج ۹، ص ۱۹۵ و.....
۴. همان و کتاب هذا کتاب الفهرست لمشاهیر علماء زنجان و... نوشته شیخ موسی زنجانی، ص ۱۷ و...

ادامه در صفحه بعد

گذاشت. مباحثه علمی قسمت دیگری از حیات علمی ایشان را شکل می داد. جلسه مباحثات فقهی در منزل آیت الله صدرالدین صدر (۱۳۷۲ ق.) با حضور ایشان برگزار می شد. همین جلسه فقهی گاهی هم در منزل آیت الله زنجانی تشکیل می گردید که از دوستانشان به ویژه آیت الله محقق داماد (۱۳۸۸ ق.) و امام شرکت می کردند. بیشتر جلسات مشترک مراجع ثلاث (صدر، حجت و خوانساری) برای تصمیم گیری های مهم حوزه نیز در منزل ایشان تشکیل می شد و این جلسات، تا قیام ۱۵ خرداد

حضرت امام خمینی رحمه الله از جمله کسانی بودند که در نماز جماعت ایشان شرکت می کردند و آن دو دوست پس از اتمام نماز با هم به سوی منزلشان که در نزدیکی هم قرار داشت باز می گشتند. آیت الله سید محمدتقی خوانساری وقتی به مسافرت می رفت از وی دعوت می کرد به جایش نماز جماعت بخواند.

آیت الله زنجانی بیشتر به کار تألیف پرداخت و بیش از شصت جلد کتاب و رساله کوچک و بزرگ در دانش های گوناگون دینی تألیف کرد و به یادگار

زندگی نامه آیت الله العظمی سید موسی شبیری زنجانی قدس سره

آیت الله العظمی سید موسی شبیری زنجانی رحمه الله، از مراجع عالی قدر تقلید و از اساتید طراز اول دروس خارج فقه و اصول در حوزه علمیه قم بودند. ایشان که از ارکان علمی حوزه محسوب می شدند، در زمره فقهای نامداری بودند که پس از رحلت حضرت آیت الله اراکی رحمه الله، از سوی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، به عنوان مرجع واجد شرایط و جایز تقلید معرفی شدند.

آن فقیه وارسته، دوران تحصیل خود را در دو قطب علمی قم و نجف سپری کردند و در محضر بزرگان عصری چون حضرات آیات؛ سیدحسین بروجردی، سیدابوالقاسم خویی و سیدمحمد داماد رحمته الله تلمذ نمودند. حضرت آیت الله شبیری زنجانی رحمه الله با رویکردی دقیق در مبانی فقهی، در پذیرش خبر واحد، احتیاطی عالمانه پیشه می کردند و از منظر تخصصی در علم رجال، صاحب نظری بی بدیل بودند؛ چنان که اثر پژوهشی گران سنگ ایشان بر «رجال نجاشی»، همواره از منابع فاخر علمی به شمار می رفت.

ایشان همچنین، میراث دار سیره و جایگاه پدر بزرگوارشان، آیت الله سیداحمد زنجانی رحمته الله، در مقام امامت جماعت در حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه علیها السلام بودند؛ یادی که در خاطره مؤمنین و زائرین آن حریم قدسی، جاودان خواهد ماند.

متن پیش رو، خلاصه ای از زندگی نامه پربار مرجع عالی قدر جهان تشیع، حضرت آیت الله العظمی سید موسی شبیری زنجانی رحمه الله است که تقدیم می گردد.

• ولادت

آیت الله العظمی سید موسی شبیری (حسینی) زنجانی سه ماه پس از ورود والد معظمشان به حرم کریمه اهل بیت علیهم السلام در هشتم ماه رمضان سال ۱۳۴۶ مطابق با دهم اسفند ۱۳۰۶ شمسی دیده به جهان گشوده و به احترام حضرت معصومه علیها السلام موسی نام گرفتند.

• خاندان

پدر، مادر و اجداد حضرت آیت الله شبیری زنجانی رحمه الله از خاندان سرشناس و سادات اصیل زنجان و مشهور به علم و تقوا بودند. آنها در اصل از روستای ترک از توابع شهرستان میانه به زنجان آمده بودند.^۱ پدرش فقیه پرهیزکار آیت الله حاج سید احمد زنجانی (متولد چهارم صفر ۱۳۰۸) در زنجان به علم آموزی نزد اساتیدی چون حاج شیخ زین العابدین زنجانی (۱۳۴۸ ق.)، میرزا عبدالرحیم فقاهاهی (۱۳۶۵ ق.)، میرزا ابراهیم حکمی زنجانی (۱۳۷۱ ق.)، و حاج شیخ عبدالکریم خونیانی (۱۳۷۱ ق.) اشتغال ورزید. پس از بیست و پنج سال تحصیل و تدریس در مدرسه علمیه «سید» زنجان، آوازه علمی مرحوم آیت الله حاج شیخ عبدالکریم

ادامه از صفحه اول

زندگی نامه آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی

• تحصیلات

حضرت آیت‌الله سیدموسی شبیری زنجانی رحمه‌الله خواندن و نوشتن را در کودکی فرا گرفت. وی تحصیلات ابتدایی را هم پشت‌سر گذاشت و پدر با دیدن استعداد فرزند، مقدمات دروس جوزوی را به او آموخت.

پس از آن با راهنمایی اولین مربی و استادش هر یک از متون و کتب درسی رایج در حوزه را با چند روز حضور در جلسه استادان مربوط و بقیه را با مطالعه به انجام رسانید. ایشان نزد آیت‌الله شهید مطهری (۱۳۵۸ ش.) حاشیه ملا عبدالله و از محضر آقا شیخ عبدالجواد جبل عاملی سدهی (۱۴۰۷ ق.) بخشی از کتاب شرح لمعه را خواند. نزد آیت‌الله سیدرضا بهاء‌الدینی (۱۴۱۸ ق.) اندکی از قوانین الاصول و مباحث قطع از رسائل شیخ انصاری را فرا گرفت. بخشی از برائت رسایل را نزد امام خمینی و اندکی از مکاسب و کفایه را نزد آیت‌الله حاج شیخ مرتضی حائری (۱۴۰۶ ق.) آموخت. آیت‌الله سید مرتضی علوی فریدنی (۱۴۱۶ هـ ق) استاد درس مطول ایشان از جهت دقت در فهم مطالب، شیوایی بیان و توانایی در ارائه مطالب بی‌نظیر بود.

ایشان مدتی هم در درس حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد محققی (۱۳۸۹ ق.) که مطلب گوناگونی از علوم جدید را می‌گفت، حضور یافت.

با پایان یافتن دروس سطح و در هفده سالگی موفق به شرکت در درس خارج فقه و اصول حضرت آیت‌الله سید صدرالدین صدر شد که محل تجمع بسیاری از فضلا و بزرگان حوزه به شمار می‌رفت. همچنین

• تدریس

حضرت آیت‌الله زنجانی پس از سال‌ها استفاده علمی از محضر اساتید بزرگ و مطالعه و بررسی آثار فقهی و اصولی علمای گذشته و دستیابی به مبانی، آراء و اندیشه‌های اعلام معاصر، برای تربیت علمی طلاب فاضل و مستعد اقدام به تدریس نمود. ایشان در زمان حیات استاد بزرگوارش آیت‌الله محقق داماد، تدریس خارج فقه، مبحث حج را بر اساس و ترتیب دو کتاب مهم و مشهور فقهی «عروةالوثقی و شرایع‌الاسلام» آغاز کرد و عده‌ای را از دانش خود بهره‌مند ساخت. این دوره از تدریس او بیش از ۱۵ سال به طول انجامید. پس از آن، دیگر موضوعات فقهی مثل مبحث کتاب اجاره و خمس را بر اساس کتاب عروه الوثقی تدریس کرد. به موازات تدریس مباحث یاد شده برخی از مباحث یاد شده، برخی از مباحث اصول، علم درایه و قواعد کلی علم رجال را که بسیار مورد توجه ایشان بود و خود از متخصصان این علم در حوزه به شمار می‌رفت، تدریس کرد.

غالب مباحث تدریش شده به صورت نوار کاست و سی‌دی و جزوات منظم درسی در دفتر ایشان موجود می‌باشد. حضرت آیت‌الله شبیری زنجانی در کنار مطالعات گسترده، تدریس و فعالیت‌های روزمره، بیش از چهل سال (۱۳۲۳ ش. / ۱۳۶۳ ق.) روزانه جلسه بحث و گفت‌وگویی پیرامون مسائل فقهی و اصولی با جمعی از اعلام و مدرسان حوزه داشت. این جلسه نخست با حضور حضرات آیات سید مهدی روحانی، علی احمدی میانجی، سید ابوالفضل میرمحمدی عبدالرحیم جودی و احمد آذری قمی و... به صورت دوره‌ای و بیشتر در منزل حضرت آیت‌الله زنجانی تشکیل می‌شد.^۱ جلسه مذکور پس از وفات اکثر آقایان یاد شده نیز ساعتی قبل از ظهر با حضور حضرات آیات آقایان حاج سید محسن خرازی، حاج سید حسن طاهری خرم‌آبادی، سید علی محقق داماد و حاج سید ابوالفضل میرمحمدی ادامه دادیم. همچنین روزانه ساعتی قبل از غروب آفتاب جلسه‌ای عمومی با برخی از فضلا و شاگردان داشت که در آن جلسه مطالب گوناگون، پرسش و پاسخ، نکات فقهی، اصولی، رجالی، تفسیری و تاریخی بیان می‌گردید.

• آثار علمی

ایشان در ایام تحصیلی، برای تدریس، اوقات معینی را صرف مطالعه منابع و متون اصلی می‌کند. در اوقات فراغت کتاب‌های عادی تاریخی، اجتماعی رجالی و حدیثی را به‌دقت مطالعه می‌کرد و گاهی به مقابله یا تصحیح برخی نسخ خطی حدیثی با دیگر نسخ خطی حدیثی با دیگر نسخ یا تهیه فیش و تنظیم یادداشت‌های گردآوری شده و یا ثبت آنها می‌پرداخت. کمتر کتاب یا نوشته‌ای یافت می‌شود که ایشان مطالعه کرده باشد و در حاشیه آن توضیح یا یادداشتی نگاشته نباشد. به‌طور معمول در حاشیه کتاب‌های تاریخی و اجتماعی تذکرات مفید، اشتباهات، تحریفات و تفسیر عبارات دشوار را می‌نگاشتند. در بررسی و مطالعه کتاب‌های حدیثی و رجالی بیشتر به اسناد و احوال روایان می‌پرداخت و حواشی ارزشمند ایشان بر این نوع کتاب‌ها پر از فواید علمی است که نظر هر پژوهشگری را به خود جلب می‌کند. از ایشان یادداشت‌ها و نوشته‌های فراوانی موجود است که حاصل بیش از شصت سال تحصیل، تدریس و تحقیق می‌باشد که به برخی از آنها اشاره می‌شود.

(الف) آثار فقهی و اصولی:

- تحریرالجواهر و فتاوی الجواهر کتاب الحج.
- شرح بر مبحث حج کتاب العروةالوثقی.
- تعلیقہ بر متن و سند مباحث حج و کتاب جامع احادیث‌الشعبه.
- تقریرات مباحث: حج، اجاره، خمس، و نکاح به صورت جزوه.
- تقریرات پراکنده از دروس خارج فقه و اصول اساتید.
- تقریرات مباحث تعادل و تراجیح، قاعده فراغ و تجاوز.
- مناسک حج به زبان‌های فارسی و عربی، ج اول، ۱۳۷۹ ش.
- مختصر مناسک (مناسک زائر)، ج اول، ۱۳۷۷ ش.
- رساله توضیح المسائل، ج اول، ۱۳۷۵ ش.

(ب) آثار حدیثی و رجالی:

در دروس خارج فقه و اصول دیگر مراجع نظیر آیات عظام؛ سیدمحمد حجت، سیدحسین بروجردی (۱۳۸۰ ق.) و سیدمحمد محقق داماد و بیشترین دستمایه علمی را از دو استاد اخیر کسب کرد.

حضرت آیت‌الله زنجانی در یک دوره درس اصول و حدود ۲۱ سال درس فقه حضرت آیت‌الله داماد حضور فعال داشت و بدین تربیت در شمار فضلاء جوان و معروف حوزه درآمد. ایشان برای آشنایی با نظرات و مبانی علمی حوزه عظیم و کهن نجف اشرف دو بار در سال‌های ۱۳۷۳ و ۱۳۷۴ هـ.ق به آن دیار سفر کرد و در دروس خارج فقه، مبحث صلاة آیت‌الله سید عبدالهادی شیرازی (۱۳۸۲ ق.) و مبحث حج آیت‌الله سید محسن حکیم (۱۳۹۰ ق.) و خارج فقه و اصول آیت‌الله سید ابوالقاسم خویی (۱۴۱۳ ق.) و مقداری از بحث رضاع از فقه، حضور یافت و به مبانی و نظرات فقهی و اصول آنان دست یافت.

ایشان در طول دوران تحصیل با اعلام و بزرگانی مباحثه می‌کرد، از جمله حضرات آیات امام موسی صدر (مفقود شده در ۱۳۵۸ ق.)، شهید دکتر سید محمدحسین بهشتی (۱۳۶۰ ش.) سید عبدالکریم موسی اردبیلی، احمد آذری قمی (۱۴۱۹ ق.) و ناصر مکارم شیرازی. در ضمن طولانی‌ترین مباحثه علمی وی با مرحوم آیت‌الله حاج سید مهدی روحانی (۱۴۲۱ ق.) و آیت‌الله احمدی میانجی بود.^۱

• پی‌نوشت

۱. تاریخ و فرهنگ معاصر، ش ۵، عالم ربانی (شرح حال آیت‌الله سید مهدی روحانی، دفتر اول، کانون نویسندگان فضلاء قمی، گلشن ابرار، ج ۲، ص ۸۳.

• ویژگی‌های تدریس

حضرت آیت‌الله زنجانی به واسطه توفیقانی که در طول سال‌های تحصیل و تحقیق داشته، توانسته بود در شیوه تدریس مباحث فقه، رجال و حدیث همچون اساتیدش ابتکاراتی بیافریند و روشی را سامان دهد که دارای این اوصاف است:

- طرح نظرات فقها به‌ویژه نظرات قدما در مسائل اصلی فقه و نقل مستقیم آرا.
- طرح و بررسی تمام اقوال و احتمالات در مسئله مورد بحث و تحقیق کامل برای استخراج دیدگاه صحیح.
- مراجعه به تمام متون و کتب استدلالی فقها در مسئله مورد نظر.
- بحث تفصیلی در مبانی و قواعد کلی و در فروع و تطبیقات آنها.
- نقل احادیث به طور کامل و بحث از فقه الاحادیث و دقت نظر در مفاد آن.
- جست و جوی گسترده برای یافتن تمام احادیث مسئله در باب مربوطه و ابواب دیگر.

• فعالیت‌های سیاسی - اجتماعی

حضرت آیت‌الله شبیری زنجانی در کنار فعالیت‌های علمی، همواره در صحنه‌های سیاسی و اجتماعی حضور داشته است. پیش از پیروزی انقلاب اسلامی از امام خمینی پشتیبانی می‌کرد. این حمایت به‌صورت تعطیل کردن دروس حوزوی، اقامه نماز جماعت و امضای اعلامیه‌ها و بیانیه‌ها و تلگرام‌هایی بود که از سوی علما، فضلا و مدرسان حوزه علمیه قم در مناسبت‌ها و موارد مختلف صادر می‌شد. هم چنین در مراسم بازگشایی مدرسه فیضیه که در تاریخ ۱۲ فروردین ماه سال ۱۳۵۷ انجام شد، حضور یافت.^۲

پس از پیروزی انقلاب هم این حضور در صحنه‌های مختلف با شرکت در انتخابات، موضع‌گیری‌های در مقابل دشمنان اسلام و تشیع و انقلاب اسلامی ادامه یافت.

در اینجا به بیانیه ایشان که پیرامون هتک حرمت به حرم امامان هادی و عسکری علیهما السلام صادر گردید: اشاره می‌شود.

بسم‌الله الرحمن الرحیم/ انالله و انا الیه راجعون
در ایام عزای حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام و اسارت اهل بیت علیهم السلام، هتک حرمت دیگری به ساحت ملکوتی پیامبر عظیم‌الشأن اسلام پدیدار گردیده.

حادثه دلخراش هتک حرمت به آستان ملکوتی حرم حضرت امام ابوالحسن هادی و حضرت امام ابومحمد عسکری علیهما السلام و مرقد مطهر والده امام عصر و سرداب مقدس آن عزیز رحمتهما الله تعالی قلوب و عاشقان اهل‌بیت علیهم السلام، بلکه تمام مسلمانان و آزادمردان جهان را جریحه‌دار ساخت. این حوادث خونبار را به محضر مقدس قطب عالم امکان حضرت امام عصر رحمتهما الله تعالی تسلیت عرض نموده و از درگاه احدیت عاجزانه خواستارم که با حضور آن ذخیره الهی، به این حوادث دردناک پایان بخشد.

تاریخ سراسر درد و رنج و حماسه و عزت تشیع از این‌گونه حوادث اندوه‌بار بسیار به چشم دیده است و دشمنان کوردل هر بار می‌پندارند که این حرکات بر این موضع مستحکم پیروان اهل‌بیت علیهم السلام خللی وارد می‌سازد، ولی به اندک‌زمانی به اشتباه فاحش خود واقف می‌گردند. والله متم نوره ولو کره الکافرون

۷. دقت در وحدت و تعدد روایات مسئله.

۸. بحث تفصیلی از سند احادیث و احوال راویان آنها در صورت نیاز.

۹. دقت‌نظر در احادیث و جوانب مختلف آنها برای یافتن راه حل رفع ناسازگاری و وجود جمع عرفی در احادیث متعارض.

۱۰. مراجعه به مخطوطات کتب حدیثی. ایشان نسخه‌ای از کتب اربعه حدیثی و برخی کتب دیگر خود را با مخطوطات بسیار معتبری از این کتب مقابله کرده است و هنگام تحقیق و بحث فقهی از نسخه‌های مقابله شده استفاده می‌کند.

۱۱. طرح و بررسی فشرده یا مفصل مباحث اصولی مورد نیاز در لایه‌لای تدریس فقه.

۱۲. طرح برخی از مبانی اصولی که در کتب اصول عنوان خاصی نیافته‌اند و در لایه‌لای دیگر مباحث به تناسب عنوان می‌گردند.

۱۳. توجه ویژه به آیات الاحکام و مراجعه مفصل به کتب خاصه و عامه در تفسیر، فقه و کتب آیات‌الاحکام.

۱۴. دقت بسیار در موارد استعمال مفردات و ترکیب‌های ویژه‌ای که در احادیث اهل بیت علیهم السلام وارد شده؛ برای رسیدن به معنای حقیقی آنها.

۱۵. بررسی مفصل مبانی مرتبط با نسخ کتب و شیوه وقوع تحریف آنها و تعیین اصل صحیح به هنگام دوران امر بین وقوع زیاده یا نقیصه در نسخه کتاب.

۱۶. استفاده از فهارس لفظی و نرم‌افزارهای گوناگون برای یافتن احادیث مورد نظر و موارد استعمال واژه‌ها و ترکیبات و ارتباط سندی روایان و....

۱۷. مراجعه به مصادر متفرقه مرتبط با بحث فقهی همچون کتب تاریخ، انساب و تراجم و جغرافیا.

۱۸. یاری جستن از متخصصان برای تشخیص دقیق‌تر موضوعات احکام.

• پی‌نوشت

۱. عالم ربانی، یادنامه آیت‌الله سید مهدی روحانی، ص ۳۷ و خاطرات فقیه اخلاقی، آیت‌الله حاج شیخ علی احمدی میانجی، عبدالرحیم ایازی، ص ۱۴۵.

مسئولیت این حرکت در درجه نخست متوجه اشغال‌گران

و دولت‌های استکباری و صهیونیست است که با حمایت آشکار و پنهان خود، زمینه پیدایش و استمرار این حرکات را فراهم می‌سازند. این‌گونه حوادث برخلاف گمان بانیان آنها بر استحکام وحدت اسلامی خواهد افزود و ان‌شاءالله عزت و عظمت بیشتر اسلام و مسلمین را به همراه خواهد داشت.

امیدواریم که به‌زودی دست انتقام الهی از آستین به درآید و حادةآفرینان و حامیانشان را به کیفر اعمال خود برساند.

سید موسی شبیری زنجانی / ۲۴ محرم ۱۳۲۷ مطابق با ۴ اسفند ۸۴.

• خدمات علمی و فرهنگی

از جمله آثار حضرت آیت‌الله شبیری زنجانی تأسیس مدرسه فقهی امام محمد باقر علیه السلام در قم است. این مرکز علمی به منظور تربیت طلاب متخصص در علم فقه تأسیس شده است. مدرسه فوق از سال تحصیلی ۸۱ – ۱۳۸۰ شمسی زیر نظر مستقیم ایشان فعالیت خود را با تمام امکانات لازم شروع کرد و از همان سال برنامه‌های درسی خود را با پذیرش حدود ۲۰ نفر از طلاب مستعد و کوشا که آمادگی کاملی برای تحصیلات سطوح عالی تارسیدن به مرحله اجتهاد را داشته باشند، اجرا کرد.

داشتن پرونده در شورای مدیریت حوزه علمیه قم، معدل بالای شانزده در دروس فقه، سپرده تعهد اخلاقی و التزام به مقررات آن از شرایط ورود به مدرسه است. مدت دوره تحصیلی پیوسته مرکز چهار سال می‌باشد و متون فقهی و اصولی رایج سطح عالی و برخی دروس جنبی مثل رجال و درایه تدریس می‌شود. در ضمن طلاب از راهنمایی اساتید در مورد دروس ارایه شده، برای فهم درست مطالب برخوردار می‌شوند.^۳

• پی‌نوشت

۱. اسناد انقلاب اسلامی، ج ۳، ص ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۲۰، ۱۴۴، ۱۸۰، ۲۳۶، ۲۵۰، ۲۷۲، ۲۹۲، ۲۹۹، ۴۴۷، ۴۴۹، از سال ۱۳۴۲ تا سال ۱۳۵۷.

۲. این مراسم با حضور آیات عظام سید صادق روحانی، سید مهدی روحانی، آذری قمی و احمدی میانجی و شبیری زنجانی و تشییع جنازه آیت‌الله شیخ ابوالفضل زاهدی قمی انجام می‌شد. (خاطرات آیت‌الله احمدی میانجی، ص ۲۵۳).

۳. یادداشت‌های حجت‌الاسلام والمسلمین آقای سید محمد جواد شبیری زنجانی.

ادامه در صفحه بعد

• توصیه‌ها و رهنمودها

حضرت آیت‌الله شبیری زنجانیرحمه‌الله علاوه بر منزلت علمی و استقرار در جایگاه مرجعیت دینی، از لحاظ روحی و اخلاقی به صفات و کمالات نفسانی ویژه‌ای آراسته است. رسیدن به جامعیت علمی و اخلاقی حاصل عنایات خدای متعال است. نبوغ و استعداد سرشار – حافظه قوی – تیزهوشی و سرعت انتقال – قوت فکر – تربیت صحیح خانوادگی – حمایت‌های پدر – توفیق درک محضر اساتید بزرگ – مصاحبت با دوستان و رفقای شایسته – همت و پشتکار – اشتیاق وافر به تحصیل علم – استفاده فرصت‌ها – همراهی و همکاری بی‌دریغ همسر – تقوا و تهذیب نفس – تواضع و فروتنی جلوه‌هایی از این عنایات الهی است.

برخی از توصیه‌های معظم‌له

❖ مشکل‌کنشای حقیقی پیامبر و اهل‌البیتعلیهم‌السلام اند و بر اساس روایات نعمت‌هایی هم که به ما داده می‌شود، به واسطه این بزرگواران است.خلقت عالم به واسطه نمونه‌های عالی انسانیت است و این نمونه‌های عالی انسانیت حضرات معصومینعلیهم‌السلام هستند. ما در همه نشئات به رسول اکرمصلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و عزرت ایشانعلیهم‌السلام نیازمندیم و امیدواریم که عنایات ایشان شامل حال همه ما بشود. ❖ آنچه که باعث پیشرفت در همه امور است اخلاص است. باید خدا و پیغمبر و مذهب را در نظر داشت. اگر اخلاص باشد، عمل از طرف خداوند تأیید می‌شود و اگر نباشد آثار آن در حد اعلای نیست. مهم این است که انسان پیوند خود با خدا را محکم کند. رضاخان همه حوزه‌های علمیه را به هم ریخت؛ اما در آن شرایط حوزه علمیه قم باقی ماند ؛ این به‌خاطر اخلاص مؤسس این حوزه «حاج‌شیخ عبدالکریم حائری» و کسانی بود که بعد از او حوزه را نگه داشتند. طلبه اگر در تبلیغ به دنبال رفع مشکلات مردم و محکم کردن پیوند آنان با خاندان وحی باشد موفقیت بیشتری دارد و عنایت خداوند و اولیای خدا هم به او بیشتر است.

❖ رفتار طلبه باید معرف دین باشد. رفتارها باید مطابق بیانات حضرت صادقعلیه‌السلام باشد. رفتاری کندکه موجب اعتقاد مردم به خاندان وحی باشد. هر طلبه‌ای اگر خوب عمل کند، به امام صادقعلیه‌السلام خدمت کرده است و اگر بد عمل کند صدمه به این مکتب خورده است. لذا سعی اول طلبه در هدایت‌های اشخاص، تهذیب نفس خود و اعمال خودش است، البته به حضرات معصومینعلیهم‌السلام هم توسل کنند که خداوند موفقشان گرداند و از تبلیغ نتیجه مطلوب بگیرند.

❖ دین نباید در حاشیه زندگی ما باشد بلکه باید در متن زندگی جریان داشته باشد. برنامه‌ریزی صحیح برای پاسداشت ماه رمضان از وظایف حکومت‌هاست و برنامه‌ریزی باید به‌گونه‌ای باشد که امکان روزه گرفتن برای مردم مهیا شود. حکومت‌ها می‌توانند ساعت‌های کاری را کم کرده و در سایر ماه‌ها جبران کنند.

❖ انسان به تفریح نیاز دارد و یکی از تفریحات سالم، مطالعه شرح‌حال علماست. زندگی بزرگان را مطالعه کنید، ببینید آنان چه کردند که به این مقامات رسیدند. مطالعه شرح حال علماء در هدایت و تربیت انسان بسیار تأثیر دارد. می‌توان از ارواح این بزرگواران برای رسیدن به کمالات معنوی کمک گرفت. در انتخاب رفیق دقت کنید. مجالستان مجالس تقوی باشد و مواظب باشید در مجالس گناه و معصیت وارد نشوید.

❖ بر اساس روایات روزی افراد مشخص است، پس انسان تا می‌تواند باید در جهت کسب مال حلال تلاش کند؛ چرا که مال حرام مانع رشد معنوی انسان می‌شود. این‌گونه نیست که اگر کسی مال حرامی را وارد زندگی‌اش کرد، حتما در همین دنیا عقاب شود، چرا که مجازات در این دنیا باعث کسر مجازات آخرت است. کسانی‌که نسبت به کسب حلال دقت ندارند و به اینکه حرام وارد زندگیشان می‌شود توجهی نمی‌کنند، همواره چشم‌انتظار عقاب دنیایی نباشند. مجازات و عقاب آخرت بسیار شدیدتر از عقاب در دنیاست و اگر بخواهند کسی را خیلی شدید عقاب کنند، مجازاتش را به آخرت موکول می‌کنند. اگر کسی را در این دنیا عقاب کنند، از میزان عذاب آخرتش کم می‌شود. اگر عقابی در دنیا مشاهده می‌شود، برای این است که مصالح نوع آن را اقتضاء می‌کند؛ برای اینکه دیگران متوجه قبح آن عمل شوند. ما روایات زیادی داریم که در آن به مقدر بودن روزی افراد بیان شده و می‌فرمایند: رزق را به حرام‌الوده نکنید. ما باید به این نکات توجه داشته باشیم و در جهت کسب مال حلال تلاش کنیم. بزرگان ما خیلی در این زمینه دقت داشته‌اند. مال حرام جلوی رشد معنوی انسان را می‌گیرد و عذاب آخرت را در پی دارد.

به مناسبت ارتحال عالم ربانی و مرجع عالی‌قدر جهان تشیع، آیت‌الله‌العظمی سید موسی شبیری زنجانیرحمه‌الله، بزرگان نظام و مراجع عظام، پیام‌های تسلیت خود را در ابراز اندوه عمیق برای امت اسلامی و تبیین جایگاه رفیع ایشان در صیانت از کیان اسلام صادر کردند. در همین راستا و به منظور بزرگداشت این خسران عظیم، مدیریت حوزه‌های علمیه کشور اعلام کرد که تمامی دروس حوزوی در سراسر کشور تا پایان هفته تعطیل می‌باشد و از طرف استانداری قم نیز سه روز عزای عمومی در استان قم اعلام شده است.

متن پیام‌های تسلیت برخی از شخصیت‌های حوزوی و کشوری بدین شرح می‌باشد:

• رهبر معظم انقلاب اسلامی

تسلُّط بر فنون مختلف مربوط به استنباط احکام شرعی با ظرایف و لحاظ دقایق

پیام تسلیت حضرت آیت‌الله سیدمجتبی خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در پی ارتحال حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانیرحمه‌الله بدین شرح است:

بسم‌الله الرحمن الرحیم
خبر تأسف‌بار ارتحال استاد معظم، فقیه عالی‌مقام حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیریرحمه‌الله واصل شد. این عالم بزرگوار همه عمر شریف خود به‌جز چند سال اول طفولیت را در مسیر تعلّم و تعلیم و تحقیق گذراندند و همواره از سوی هم‌ترازان سنی و دوره‌ای و اساتید به‌عنوان شخصی محقق و ژرف‌نگر قلمداد می‌شدند. تسلُّط ایشان بر فنون مختلف مربوط به استنباط احکام شرعی با ظرایف و لحاظ دقایق همراه بود. مجالس درس آن بزرگوار حتی وقتی که عدد حضّار آن از چند نفر تجاوز نمی‌کرد، به‌عنوان مجالس تنبّع و تدقیق شناخته می‌شد و به‌حق چنین بود.

به‌حمدالله در حدود کمی بیش از سه دهه اخیر، عده زیادی این توفیق را یافتند تا از وجود مغنم ایشان در حدّ ظرفیت خود بهره ببرند و برای محافل علمی و تدریس خود توشه بردارند. محضرایشان، محضرافاده و استفاده بود، حتی آن‌وقتی که قدم‌زنان بعد از درس به سوی بیت شریف می‌رفتند. غیر از وجهه مسلمّ علمی، رفتار متواضعانه و پدرانۀ ایشان با طلّاب و فضلا هم امری مشهود و درس‌آموز بود.

بی‌شک فقدان این شخصیت ممتاز، خللی در ردیف محققین تراز اول شیعه در عصر حاضر ایجاد نموده است که شاید جبران آن مذّت‌ها به طول انجامد. بنده این مصیبت را به سرورمانرحمه‌الله و حوزات علمیه و بالخصوص شاگردان و علاقه‌مندان و بالاخص بیت شریف عالم و فاضل‌پرور ایشان تسلیت عرض نموده و از محضر حضرت حق جلّ و علا، علوّ درجات برای آن بزرگوار مسألت دارم.

• آیت‌الله‌العظمی سیستانی مصداق برجسته عالم ربانی و از اساطین حوزه‌علمیه مبارکه‌قم

پیام تسلیت حضرت آیت‌الله‌العظمی سیستانی در پی ارتحال حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی بدین شرح است:
بسم‌الله الرحمن الرحیم/ انا‌الله وانا‌الله راجعون
ارتحال مرجع عالی‌قدر، فقیه اهل‌بیت عصمت و طهارتعلیهم‌السلام آیت‌الله آقای حاج سیدموسی شبیری زنجانیرحمه‌الله ضایعه‌ای دردناک و خسارتی عظیم است.

آن بزرگوار که سراسر عمر پیرپرکت خود را در راه تحقیق و تعلیم سپری کردند، از بزرگان علمای اعلام و اساطین حوزه علمیه مبارکه قم و از مصادیق برجسته عالم ربانی بودند.

آثار گران‌بهای علمی و دیگر خدمات دینی معظم‌له میراثی ارزنده و رفتار و منش عملی ایشان همواره الگویی ماندگار برای اهل علم خواهد ماند.

أعلی الله مقامه الشریف و حشره مع أجداده الطیبین الطاهرین.

اینجانب با تأثر و تأسف فراوان این مصیبت بزرگ را به آستان مقدس حضرت ولی‌عصرعجل‌الله‌تعالیه (ارواحافدا)، و به حوزه‌های علمیه و به بستگان محترم آن فقید سعید به‌ویژه آقازادگان گرامی و مکروشان و به عموم مومنین تسلیت عرض نموده و از خداوند متعال برای همگان صبر جمیل و اجر جزیل مسألت دارم.

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ
• آیت‌الله‌العظمی وحید خراسانی ضایعه‌ای بزرگ و خسارتی جبران‌ناپذیر
به مناسبت ارتحال آیت‌الله‌العظمی سید موسی شبیری زنجانیرحمه‌الله، فرزند ارشد آیت‌الله‌العظمی وحید خراسانی، با حضور در دفتر آن مرجع فقید، پیام تسلیت معظم‌له را به

بازتاب ارتحال

آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانیرحمه‌الله

در پیام‌های تسلیت بزرگان حوزه علمیه و نظام

بازماندگان و خاندان ایشان ابلاغ نمود.

حضرت آیت‌الله وحید خراسانی در این پیام، رحلت آن مرجع بزرگ را ضایعه‌ای بزرگ و خسارتی جبران‌ناپذیر برای حوزه‌های علمیه قلمداد کردند، و ضمن تسلیت ارتحال آن عالم ربانی، از درگاه ایزدی برای ایشان حشر با امیرالمؤمنینعلیه‌السلام و برای بازماندگان و خاندان ایشان، صبر جمیل و اجر جزیل مسألت نمودند.

• آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی تجلّی باقیات‌الصالحات در آثار علمی و تربیتی ایشان

پیام تسلیت آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی در پی ارتحال حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانیرحمه‌الله بدین شرح است:
بسم‌الله الرحمن الرحیم/ إنا لله وِإنا إلیه راجِعُونَ
اینجانب ارتحال این فقیه عالی‌قدر را به محضر مبارک حضرت بقیة‌الله‌الاعظمرحمه‌الله، آیت‌الله آقای حاج سیدموسی شبیری زنجانی (طاب ثراه) موجب تأثر و تأسف فراوان گردید.

فقدان این عالم ربانی که سالیان متممادی از عمر پربرکت خویش را در راه ترویج معارف اهل‌بیتعلیهم‌السلام، تربیت شاگردان، ارشاد مؤمنان و هدایت مقلدان سپری نمود، ضایعه‌ای سنگین برای حوزه‌های علمیه و جامعه مؤمنان است.

بی‌تردید، آثار علمی و تربیتی و خدمات ارزشمند آن فقیه عالی‌قدر، باقیات‌الصالحاتی است در این دنیا که به فضل الهی زادالمعاد ایشان و مایه رفعت درجات در آخرت خواهد بود.

خاطرات خوش دوران طلبگی در کنارایشان و شهدایان دکتر بهشتی و امام موسی صدررحمتهما و دقت‌نظر و عمق علمی وی در حلقه مباحثه آن‌زمان هرگز از یاد نخواهد رفت.

اینجانب این ضایعه مؤلمه را به محضر حضرت ولی‌عصرعجل‌الله‌تعالیه (ارواحافدا)، حوزه‌های علمیه، شاگردان، مقلدان و ارادتمندان آن فقید سعید به‌ویژه فرزندان مکرم و بیت شریف ایشان تسلیت عرض نموده و از درگاه احدیت برای آن‌مرحوم، علوّ درجات و حشر با اولیای الهی، و برای بازماندگان، صبر جمیل و اجر جزیل مسئلت دارم.

• آیت‌الله‌العظمی نوری‌همدانی کم‌نظیر در علم و عمل و تقوا

پیام تسلیت حضرت آیت‌الله نوری همدانی در پی ارتحال آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانیرحمه‌الله بدین شرح است:

بسم‌الله الرحمن الرحیم/ إنا لله وِإنا إلیه راجِعُونَ
خبر ارتحال مرجع عالی‌قدر و فقیه اهل‌بیت عصمت و طهارتعلیهم‌السلام آیت‌الله‌العظمی آقای حاج سیدموسی شبیری زنجانیرحمه‌الله موجب تأسف و تأثر عمیق گردید.

زنجانیرحمه‌الله بدین شرح است:
بسم‌الله الرحمن الرحیم/ انا‌الله وانا‌الله راجعون
ارتحال مرجع عالی‌قدر حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی ضایعه اسفبار دینی و فرهنگی است.

فقیه ناموری که ارکان اساسی فقه امامیه را ادراک کرده و عناصر محوری و اساتید ماندگاری را تربیت و کتاب‌های گرانسنگی را تألیف نموده و یک قرن را با قرآن و عزرت و هدایت مردم سپری کردند.

وَسَلَامٌ عَلَیْهِ یَوْمَ وَلَدَ وَیَوْمَ یَمُوتُ وَیَوْمَ یُبعَثُ حیّا

• آیت‌الله‌العظمی مظاهری

اسوه حسنه دوران

در خصایل بارز علمی و اخلاص در عمل

پیام حضرت آیت‌الله مظاهری در پی ارتحال حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانیرحمه‌الله بدین شرح است:

بسم‌الله الرحمن الرحیم/ إنا لله وِإنا إلیه راجِعُونَ
ارتحال اسفناک فقیه جامع و مرجع عالی‌قدر حضرت آیت‌الله آقای حاج سیدموسی شبیری زنجانی«قدس‌سزه‌الشریف»، موجب کمال تأثر و اندوه گردید.

ایشان که بقیة‌السلف الصالح و خود، یکی از اساطین و ارکان متین حوزه علمیه مقدسه قم بودند، عمر شریف خود را یکسره در مجاهدت بی‌وقفه علمی و معنوی و تعلیم و تربیت جمع‌کنثیری از اساتید و فضلاء و حراست از دیانت و فقا‌هت و صیانت از جایگاه مرجعیت و حفاظت از کیان حوزه و روحانیت و دلسوزی برای مؤمنان، سپری نموده و بی‌شک در خصایل بارز علمی و وسعت دانش و دقت‌نظر و مناقب والای اخلاقی و صفای نفس و اخلاص در عمل، اسوه حسنه دوران بودند. حوزه‌های علمیه و خصوصاً حوزه مقدسه قم، ستاره‌ای درخشان را از دست داد و این ضایعه‌ای سنگین و مصیبت‌بار است. «ولا حول ولا قوّة الا بالله العلی‌ العظیم.»

ضمن عرض تسلیت به پیشگاه مبارک حضرت ولی‌الله‌الاعظم«ارواحنا و ارواح العالمین له الفداء» و نیز حوزه‌های علمیه و بیت شریف آن عالم ربانی و پارسا خصوصاً آقازادگان معزز و فاضل ایشان و همه خاندان مصاب و عموم شاگردان و مستفیدان از محضر آن فقیه وارسته و همچنین ارادتمندان و مقلدان آن مرجع عالی‌قدر، از خداوند سبحان، علوّ درجات آن شخصیت فراموش ناشدنی و حشر و نشر ایشان با اجداد طاهرینشان و اولیاء معصومین «صلوات‌الله‌علیهم‌اجمعین» و صبر جمیل و اجر جزیل و سلامت و سعادت همه بازماندگان مکرم آن عالم عالی‌مقام رامسألت می‌کنم. والسلام علیه وعلیهم ورحمة‌الله وبرکاته.

• جامعه مدرسین حوزه علمیه قم در اوج قلهٔ فقا‌هت، پارسیای و شاگردپروری

پیام تسلیت جامعه مدرسین حوزه علمیه قم در پی ارتحال آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی بدین شرح است:
بسم‌الله الرحمن الرحیم/ انا‌الله وانا‌الله راجعون
قال الصادقعلیه‌السلام:
«إِذا ماتَ الْمُؤْمِنُ الْفَقِیْهُ ثَلَمَ فی الْإِسْلَامِ ثَلَمَةٌ لَا یَسُدُّها شی‌ء»

ارتحال مرجع عالی‌قدر جهان تشیع، حضرت آیت‌الله‌العظمی حاج سید موسی شبیری زنجانیرحمه‌الله موجب تألم و تأثر گردید.

آن فقیه پارسا در منزلت‌های علمی و اخلاقی و صفات و کمالات نفسانی در اوج قله بود و گُرسی درس او از جمله کُرسی‌های پرمحتوا و پرجاذبه برای طلاب علوم اسلامی به شمار می‌رفت.

فضای بی‌شماری از جامعیت‌های علمی و اخلاقی آن مرجع معظم بهره‌مند بودند و تا نسل‌ها، تشنگان علم و فقه از چشمه‌سار فیوضات او سیراب خواهند شد.

آن استاد متواضع، زاهد و ساده‌زیست در توانمندی‌های اجتهادی و اشراف گسترده بر فقه و اقوال فق‌ها و قوت و دقت فقهی، کم‌نظیر بود و در علم رجال از ممتازترین و شاخص‌ترین علمای معاصر به شمار می‌رفت.

جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، این مصیبت عظمی را به رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی)، مراجع عظام تقلید (دامت برکاتهم)، حوزه‌های علمیه، ملت شریف ایران به‌ویژه مردم شریف قم که سال‌ها در حرم حضرت معصومهعلیها‌السلام از معنویت نماز جماعت ایشان بهره‌مند بودند و همچنین به بیت مکرم و آقازادگان دانشمند و

معظم آن عالم پرهیزکار تسلیت می‌گوید و برای آن عالم ربّانی علو درجات و برای بازماندگان، وابستگان، ارادتمندان و مقلدان ایشان صبر و اجر مسئلت دارد.

ادامه در صفحه بعد

ادامه از صفحه ۳

• شورای عالی حوزه‌های علمیه عالم‌ربانی وفقیه ژرف‌نگر

پیام تسلیت شورای عالی حوزه‌های علمیه در پی ارتحال

آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی بدین شرح است:

بسم الله الرحمن الرحیم/ عَنّ اَبی عَبْدِالله عَلَیْهِ السَّلَامُ: إِذَا مَاتَ الْمُؤْمِنُ الْفَقِیْهُ ثَلَمَ فِی الْإِسْلَامِ ثَلَمَةٌ لَا یُسَدُّهَا شَیْءٌ.

ارتحال فقیه اهل بیت عصمت و طهارت ^(علیه السلام) و مرجع عالی‌قدر جهان تشیع، حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی ^(قدس‌الله نفسه) موجب حزن و اندوه عمیق گردید. فقیه پارسانی که عمر بابرکت و زندگی پرافتخار خود را صرف مجاهدت‌های علمی مستمر و تلاش مخلصانه در حفظ و اعتلای فقا‌هت اصیل و نشر معارف مکتب اهل‌بیت عصمت و طهارت (صلوات الله علیهم) و پاسداشت از کیان تشیع و خیرخواهی و دلسوزی برای کشور و مردم نمود.

فقدان آن عالم ربانی و فقیه ژرف‌نگر، ثلمه‌ای بزرگ و جبران‌ناپذیر است؛ معظم‌له، عمر شریف خویش را در تحصیل، تدریس، تحقیق، تربیت شاگردان و تولید آثار علمی سپری نمودند و با دقت کم‌نظیر و احاطه گسترده بر میراث فقهی، اصولی و رجالی و تفسیری، افق‌های تازه‌ای در علوم گشودند و از شخصیت‌های اصلی در امتداد و تطور و تبلور مکتب فقهی قم شناخته می‌شوند.

آن فقیه وارسته از محضر اساتید بزرگی چون حضرات آیات عظام بروجردی و محقق داماد بهره بردند و با ساده‌زیستی، تقوا و تواضع مثال‌زدنی و حضور مستمر در مسند امامت جماعت حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه ^(علیه السلام) و مدرسه مبارکه فیضیه، سال‌ها مایه هدایت و آرامش دل‌های مشتاقان بودند.

شورای عالی حوزه‌های علمیه، این مصیبت سنگین را به محضر مقدس حضرت ولی‌عصر ^(ارواحنا فداه)، رهبر معظم انقلاب اسلامی و مراجع عظام تقلید (مد ظله‌م العالی)، حوزه‌های علمیه سراسر کشور، شاگردان و ارادتمندان آن فقید سعید، بیت مکرم مخصوصاً آفاضه‌های معظم ایشان و عموم مردم شریف و مؤمن ایران و جهان اسلام، تسلیت و تعزیت عرض می‌نماید و از درگاه خداوند متعال برای آن فقیه ربانی، علو درجات و حشر با اجداد طاهرینشان و برای بازماندگان صبر جمیل و اجر جزیل مسئلت دارد.

• آیت‌الله موحدی کرمانی رئیس مجلس خبرگان رهبری ستون انقلاب و پاسدار تشیع

پیام تسلیت آیت الله موحدی کرمانی، رئیس مجلس خبرگان رهبری، در پی ارتحال حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی بدین شرح است:

ارتحال حضرت آیت‌الله‌العظمی آقای حاج سیدموسی شبیری زنجانی ^(علیه السلام) که ضایعه‌ای بزرگ برای شیعیان و حوزه‌های علمیه است، موجب تألم و تأثر فراوان گردید.

بدون تردید رحلت این فقیه وارسته که همواره در راستای تقویت مبانی اسلام و تبیین جایگاه اهل‌بیت ^(علیهم السلام) و عظمت شیعیان جهان و نیز حفظ مبانی انقلاب اسلامی کوشید، ثلمه‌ای سنگین و بزرگ بر پیکر عالم تشیع، مرجعیت شیعه و انقلاب اسلامی ایران وارد ساخت.

این مرجع عالی‌قدر با تألیف آثار گرانسنگ و تربیت شاگردانی مبرز در مکتب امام صادق ^(علیه السلام)، خدمات ارزنده‌ای به مکتب تشیع و حوزه‌های علمیه نمود که این ثلمه بر فضلا و اساتیدی که محضر ایشان رادرك و نزد ایشان تلمذ نموده‌اند بیش از دیگران قابل درک و بسا سنگین‌تر می‌باشد. فقدان ایشان از این جهت برای اسلام و پیروان مکتب تشیع یک خسران و ضایعه غیرقابل جبران محسوب می‌شود.

اینجانب این ضایعه مؤلمه را به محضر مقدس حضرت بقیة‌الله‌الاعظم ^(ارواحنا فداه) مراجع عظام تقلید، رهبر معظم انقلاب اسلامی، حوزه‌های علمیه، همه علاقمندان، مقلدان و شاگردان ایشان، عموم شیعیان جهان و بیت شریف و معزز این مرجع والا‌مقام، تسلیت عرض می‌کنم و علو درجات و حشر با اهل‌بیت ^(علیهم السلام) را برای این مرد الهی و مرجع وارسته مسئلت دارم.

• آیت‌الله آملی لاریجانی

رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام

مجاهد فقه جعفری؛ در آینه علم، زهد و اخلاق الهی

پیام تسلیت آیت‌الله صادق آملی لاریجانی رئیس مجمع تشخیص مصلحت‌نظام، درپی ارتحال حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی بدین شرح است.

بسم الله الرحمن الرحیم/ «إِذَا مَاتَ الْعَالِمُ ثَلَمَ فِی الْإِسْلَامِ ثَلَمَةٌ لَا یُسَدُّهَا شَیْءٌ إِلَى یَوْمِ الْقِیَامَةِ»

خبر ارتحال فقیه عظیم‌الشأن، مرجع عالی‌قدر جهان تشیع، حضرت آیت‌الله‌العظمی حاج سیدموسی شبیری زنجانی ^(قدس‌الله سروه الشریف)، قلوب اهل علم و معرفت را متأثر و حوزه‌های علمیه را در سوگ نشاند.

این مصیبت جانگذاز را به پیشگاه مقدس صاحب‌الامر حضرت بقیة‌الله‌الاعظم ^(ارواحنا لترب مقدمه القداه)، مراجع عظام تقلید، حوزه‌های علمیه، بیت مکرم آن فقید سعید و عموم ارادتمندان و مقلدان ایشان تسلیت و تعزیت عرض می‌کنم.

ایشان مقامات فقهی و علمی را با زهد و تقوی و اخلاق الهی همراه ساخته بود و عمر بابرکت خویش را مصروف مجاهدات علمی در راستای اعتلای فقه جعفری و تبیین معارف اهل‌بیت عصمت و طهارت ^(علیهم السلام) نمود. آثار گران‌سنگ علمی و شاگردان فرهیخته‌ای که در مکتب او پرورش یافتند، میراثی جاودان از این فقیه نستوه بر جای گذاشته است. تواضع و ساده‌زیستی و بی‌آلایشی و بی‌ادعایی ایشان زیانزد بود.

خداوند متعال روح مطهرش را با اولیای خویش محشور فرماید. برای بازماندگان محترم از بیت شریف ایشان بالأخص آفاضگان مکرم و نیز همه شاگردان و ارادتمندان، صبر جمیل و اجر جزیل از محضر خداوند متعال مسئلت دارم.

• آیت‌الله اعرافی مدیر حوزه‌های علمیه کشور

استوانه بزرگ فقا‌هت، معنویت و تربیت

پیام تسلیت آیت‌الله علیرضا اعرافی مدیر حوزه‌های علمیه کشور در پی ارتحال آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی به این شرح است:

بسم الله الرحمن الرحیم/ انا لله و انا الیه راجعون قال الصادق ^(علیه السلام): إِذَا مَاتَ الْمُؤْمِنُ الْفَقِیْهُ ثَلَمَ فِی الْإِسْلَامِ ثَلَمَةٌ لَا یُسَدُّهَا شَیْءٌ

ارتحال جانشوز آیت‌الله‌العظمی آقای حاج سیدموسی شبیری زنجانی ^(قدس سروه الشریف) را به حضرت ولی‌عصر ^(ارواحنا فداه)، مراجع عظام تقلید (دامت برکاتهم) و رهبری معظم ^(مدظله)، حوزه‌های علمیه و روحانیت معظم، ملت بزرگ ایران، مردم شریف قم، مسلمانان جهان، پیروان خاندان پیامبر اعظم ^(صلی‌الله علیه و آله)، علاقه‌مندان به مرجعیت در ایران و جهان، همه نهادهای عالی علمی و حوزوی و به‌ویژه به آفاضگان مکرم و بیت شریف ایشان تسلیت و تعزیت عرض می‌کنم و درس‌های حوزه‌های علمیه از امروز تا پایان هفته جاری، برای عرض ادب به ساخت مقدس مرجعیت و شرکت در مراسم تشییع و تدفین و مجالس ختم، به موافقت مراجع عظام و شورای عالی حوزه‌های علمیه، تعطیل اعلام می‌شود.

آن استاد عالی‌قدر و مرجع گران‌سنگ قریب یک قرن عمر پرپرکت خویش را در تحصیل، تدریس، تحقیق، تربیت شاگردان فراوان، تولید آثار و نظریه‌های علمی و ارشاد و هدایت مردم و حوزویان سپری کرد و مایه رشد و تعالی حوزه علمیه قم و سایر حوزه‌های علمیه و پیشرفت تحقیقات فقهی، اصولی، رجالی، تاریخی و علوم اسلامی شد.

آن فقیه محقق از یبیتی رفیع برخاست و در حوزه کهن و سرافراز قم زیست و از محضر اساتید بزرگی مانند حضرات آیات عظام بروجردی ^(علیه السلام) و محقق داماد ^(علیه السلام) بهره برد و از اساتید و مراجع عظام حوزه نجف اشرف استفاده کرد و با ژرف‌اندیشی و جهاد علمی خود مراحل گوناگون تدریس و تحقیق را طی نمود و آفاقی نو به روی علوم اسلامی گشود. آن درخت تناور دین و دانش در کرسی‌های بحث و درس و جلسات پربار مباحث علمی و تحقیقات و تدقیقات فقهی و نظریه‌پردازی و نازک‌اندیشی‌های رجالی و تاریخی و دیگر عرصه‌های فکری چون خورشید می‌درخشید و در مسند امامت جماعت ممند در مدرسه فیضیه و حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه ^(علیه السلام) به توفاشانی معنوی و هدایت و ارشاد مردم عزیز می‌پرداخت و در عصر مبارزات ملت ایران و انقلاب اسلامی به رهبری حضرت امام خمینی ^(اعلی الله مقامه الشریف) و سپس در عصر زعامت رهبر شهید امام خامنه‌ای ^(علیه السلام) همراه انقلاب اسلامی و دلسوز و راهنمای ملت ایران و حوزه‌های علمیه بود و دستگیری‌های علمی وی از طلاب و فضلا و جویندگان معارف اسلام و اهل‌بیت (علیهم الصلوات الله) زیانزد و الهام‌بخش بود و حمایت‌های ایشان از رشد علمی و اخلاقی حوزه و جامعه و نیز اهتمام به تربیت طلاب و فضایی مستعد و برجسته و تأسیس مدارس ویژه حوزوی ستایش‌برانگیز است و افزون بر همه این‌ها، اخلاق و معنویت و صفای باطن و اخلاق نیکو و زهد و پاک‌زیستی و پایبندی ایشان به سنت‌های اصیل اخلاقی و علمی حوزه الهام‌بخش امروز و فردای حوزه و دانشگاه و طلاب و جوانان و استادان خواهد بود و اینک این استوانه بزرگ فقا‌هت به آسمان و جهان ملکوت پرکشیده است و حوزه‌های علمیه و شاگردان و علاقه‌مندان خود را به سوگ نشانده است. اکنون حوزه‌های علمیه و طلاب جوان و اساتید عزیز هستند و تراث ارزشمند علمی ایشان؛ و عهد همه ما بر تداوم مسیر طهارت و فقا‌هت آن فقید سعید و ادامه راه اسلام

بازتاب ارتحال آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی در پیام‌های تسلیت بزرگان حوزه علمیه و نظام

و مکتب و انقلاب اسلامی و شهدای عالی‌قدر استوار است. به روان پاک وی درود می‌فرستیم و امید است حوزه‌های علمیه و مردم شریف قم و ایران و جهان، دین خود را به ایشان و مکتب اهل‌بیت ^(علیهم السلام) ادا نمایند و در همه مراسم باشکوه فراوان شرکت نمایند. عاش سعیداً و مات سعیداً

• آیت‌الله سعیدی نماینده ولی فقیه در استان قم مجاهد علم و پاسدار کیان تشیع

پیام تسلیت آیت‌الله سیدمحمد سعیدی، نماینده ولی فقیه در استان قم در پی ارتحال حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی ^(علیه السلام) به شرح ذیل است:

بسم الله الرحمن الرحیم / «إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَیْهِ رَاجِعُونَ» «إِذَا مَاتَ الْعَالِمُ ثَلَمَ فِی الْإِسْلَامِ ثَلَمَةٌ لَا یُسَدُّهَا شَیْءٌ إِلَى یَوْمِ الْقِیَامَةِ» عروج ملکوتی فقیه عالی‌قدر، عالم ربانی و مرجع والا‌مقام جهان تشیع، حضرت آیت‌الله‌العظمی حاج سید موسی شبیری زنجانی (قدس الله س‌واله‌شریف)، در ایام رحلت جانشوز حضرت فاطمه معصومه ^(علیه السلام) موجب تألم و تأثر فراوان گردید. این ضایعه جانگذاز، ثلمه‌ای بزرگ و جبران‌ناپذیر بر پیکره حوزه‌های علمیه و جامعه دینی است.

آن فقیه سعید، عمر پرپرکت خویش را وقف مجاهدت علمی مستمر در حفظ و اعتلای فقا‌هت اصیل، نشر معارف اهل‌بیت عصمت و طهارت ^(علیهم السلام) و پاسداشت کیان تشیع نمود. ایشان از استوانه‌های علمی حوزه‌های علمیه و از برجستگان مکتب نورانی فقه جعفری بودند که با دقت‌نظر کم‌نظیر در دانش فقه، اصول، حدیث و رجال، چراغ راه پویندگان طریق فقا‌هت شدند و مطالعات رجالی ایشان زیانزد دانشمندان شیعه بود.

مقام علمی و پرورش شاگردان برجسته، در کنار تقوا، زهد و اخلاص این عالم بزرگوار، شخصیت جامعی از ایشان ساخته بود که سال‌ها در محضر درس او، انبوه طلاب و فضلا از خرمن دانش و فضیلتش بهره بردند.

آن مرحوم، همچون پدر بزرگوارش آیت‌الله سید احمد شبیری زنجانی، سال‌ها افتخار امامت نماز جماعت در حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه ^(علیه السلام) را بر عهده داشت. این پیوند عمیق با بارگاه نورانی کریمه اهل‌بیت ^(علیهم السلام)، ایشان را به چهره‌ای مانوس و محبوب در میان زائران و مجاوران حرم مطهر تبدیل کرده بود و نماز ایشان، همواره محل اجتماع مؤمنان و عالمان بود.

اینجانب از جوار بارگاه نورانی حضرت فاطمه معصومه ^(علیه السلام)، این مصیبت عظمی را به پیشگاه مقدس صاحب‌الامر، حضرت بقیة‌الله‌الاعظم ارواحنا فداه، مقام معظم رهبری، مراجع عظام تقلید، حوزه‌های علمیه، بیت مکرم ایشان، ملت شریف ایران و مردم مؤمن و انقلابی استان قم و استان زنجان تسلیت و تعزیت عرض می‌نمایم.

از درگاه خداوند متعال برای آن فقیه والا‌مقام، علو درجات، رحمت واسعه الهی و هم‌نشینی با اجداد طاهرینش ^(علیهم السلام)، و برای حوزه‌های علمیه، شاگردان، بیت مکرم و عموم ارادتمندان آن مرحوم، صبر جمیل و اجر جزیل مسئلت دارم.

• حجت‌الاسلام والمسلمین‌اژه‌ای رئیس قوه قضائیه

امانت‌دار میراث اصیل وعریق تشیع

پیام تسلیت حجت‌الاسلام والمسلمین محسنی‌اژه‌ای رئیس قوه قضائیه، در پی ارتحال حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی به شرح ذیل است:

بسم الله الرحمن الرحیم/ إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَیْهِ رَاجِعُونَ

روح مطهر فقیه عالی‌مقام و مرجع عظام، حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی ^(قدس‌الله نفسه و اعلی‌الله مقامه) به ملکوت

اعلی پویست. ارتحال این فقیه و مرجع روشن‌ضمیر، فقدان و ثلمه‌ای بزرگ است.

عمر مبارک ایشان مشحون از حسنات، با نامه عملی سرشار از خیرات و می‌زات بود. مجاهدت این بقیة‌السلف اعظم در تعلیم و تعلم فقه آل محمد ^(علیهم السلام) زیانزد و چشمگیر بود.

ایشان از نگهبانان امانت‌دار میراث اصیل و عریق تشیع و از استوانه‌های حوزه‌های علمیه و از برجستگان علمی و عملی مکتب نورانی فقه جعفری بودند. مقام علمی و پرورش شاگردان و تلامذ برجسته و متعین، در کنار تقوا و اخلاص این عالم بزرگوار، شخصیت جامعی از ایشان ساخته بود.

اینجانب مصیبت این فقدان تأسف‌بار را به پیشگاه حضرت بقیة‌الله‌الاعظم ^(ارواحنا فداه) و به علمای عظام، مراجع تقلید، فضلاء، حوزه‌های علمیه و به عموم شیعیان و علاقه‌مندان و مقلدان ایشان و به‌خصوص به بیت شریف و منبع آن مرحوم تسلیت می‌گویم و رحمت، لطف، تفضل و غفران الهی را برای آن عالم عروج‌کرده مسئلت می‌نمایم.

• دکتر قالیباف رئیس مجلس شورای اسلامی

ضایعه‌ای جبران‌ناپذیر برای حوزه‌های علمیه

پیام دکتر محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی، در پی ارتحال حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی بدین شرح است:

اَنَا لِلّٰهِ وَ إِنَّا إِلَیْهِ رَاجِعُونَ/ مَوْتُ الْعَالِمِ مُصِیْبَةٌ لَا تُجْبَزُ وَ ثَلَمَةٌ لَا تُسَدُّ، وَ هُوَ نَجْمٌ طَوسٌ، وَ مَوْتُ قَبِیْلَةٍ اَیْسُرُ مِنْ مَوْتِ عَالِمٍ

رسول گرامی اسلام ^(صلی‌الله علیه و آله)

رحلت عالم ربانی، فقیه ژرف‌اندیش و مرجع عالی‌قدر جهان تشیع، حضرت آیت‌الله‌العظمی حاج سیدموسی شبیری زنجانی، ضایعه‌ای سنگین و جبران‌ناپذیر برای حوزه‌های علمیه، جامعه روحانیت و عموم ارادتمندان مکتب اهل‌بیت عصمت و طهارت ^(علیهم السلام) است. آن عالم وارسته، از برجسته‌ترین چهره‌های علمی و معنوی حوزه‌های علمیه در روزگار ما بود که عمر پرپرکت خویش را در راه تفقه و ترویج دین، تحقیق و تدریس، تربیت شاگردان و پاسداری از معارف نورانی اهل‌بیت ^(علیهم السلام) سپری کردند. دقت کم‌نظیر علمی، ژرفای فقا‌هت، حافظه و احاطه گسترده بر میراث علمی شیعه، همراه با تواضع، ساده‌زیستی، صفای باطن، تقوا، اخلاق کریمانه و ولایت‌مداری، از ایشان شخصیتی کم‌نظیر و مورد اعتماد و احترام عالمان و مؤمنان ساخته بود. جایگاه علمی ایشان نیز پس از سال‌ها فقا‌هت و معنویت و جایگاه ممتاز ایشان در حوزه بر کسی پوشیده نیست.

حضرت آیت‌الله شبیری زنجانی تنها یک مرجع تقلید و استاد برجسته در حوزه‌های علمیه نبودند، بلکه از آن عالمانی محسوب می‌شدند که حضورشان به جامعه دینی، آرامش، اتکاء و اطمینان می‌بخشید. ایشان از اوتاد و ستون‌های معنوی جهان تشیع و از چهره‌هایی بودند که نام و حضورشان، بخشی از حافظه دینی و علمی ایران عزیز به شمار می‌رفت و فقدان چنین عالمی، ثلمه عمیق و دشوار برای جبران بر جای خواهد گذاشت.

رحلت این فقیه بزرگ، پس از نزدیک به یک قرن مجاهدت علمی و معنوی، خاموشی چراغی پرفروغ از دانش، تقوا و فضیلت نیست. عالمی که میراث گران‌بهای او در آثار علمی، شاگردان و تربیت‌یافتگان مکتبش و در خاطره حوزه و جامعه دینی ماندگار خواهد ماند، هرگز از خاطر تاریخ نخواهد رفت و خدمات ایشان به جهان تشیع ماندگار خواهد بود.

اینجانب این مصیبت بزرگ را در آستانه سالروز ارتحال کریمه اهل‌بیت حضرت فاطمه معصومه ^(علیه السلام) که ایشان عمری افتخار اقامه نماز جماعت در آن آستان مبارک را نیز علاوه بر سایر فضائل خویش داشتند، به محضر حضرت ولی‌عصر ^(علیه السلام)، رهبر معظم انقلاب (حفظه‌الله تعالی)، مراجع عظام تقلید، حوزه‌های علمیه، شاگردان و ارادتمندان آن مرجع فقید، بیت مکرم و همه مردم شریف و مؤمن تسلیت عرض می‌کنم و از درگاه خداوند متعال برای آن عالم ربانی، علو درجات و حشر با اجداد طاهرینش و برای بازماندگان و عموم سوگواران، صبر و اجر مسئلت دارم.

خداوند روح بلند آن فقیه فرزانه را با اولیای الهی و اهل‌بیت عصمت و طهارت ^(علیهم السلام) محشور فرماید.

• دکتر پزشکیان رئیس جمهور

مجاهدت علمی

در راستای پیراستگی معارف از آلودگی‌های خرافی

پیام تسلیت دکتر مسعود پزشکیان، رئیس جمهور کشورمان در پی ارتحال حضرت آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی ^(علیه السلام) به شرح ذیل است:

بسم الله الرحمن الرحیم

«إِذَا مَاتَ الْعَالِمُ ثَلَمَ فِی الْإِسْلَامِ ثَلَمَةٌ لَا یُسَدُّهَا شَیْءٌ»

خبر درگذشت فقیه برجسته و عالم ربانی، حضرت آیت‌الله‌العظمی آقای سیدموسی شبیری زنجانی ^(علیه السلام)، موجب اندوه و تألم خاطر گردید.

آیت‌الله شبیری زنجانی، فقیهی ژرف‌اندیش، محقق‌ی سترگ در قلمرو علوم اسلامی به‌ویژه در زمینه فقه، حدیث، رجال و تاریخ و گنجینه‌ای از سیره و تجارب ارزشمند عالمان سلف بود که به وصف اخلاق‌مداری و مردم‌داری، رفق و مدارا و اهتمام به پیراستگی ذات دین از تحریف و خرافه سرآمد بود و به بیان نظرات روشن‌گرانه و خردپذیر، حریت و زهد در حوزه‌های علمیه و در جامعه علمی ایران اشتهار داشت و از استوانه‌های علمی، تحقیقی و اخلاقی حوزه‌های علمیه معاصر به شمار می‌رفت. فقدان این فقیه برجسته خلل جبران‌ناپذیری است که تنهابه لطف الهی و مدد حضرت بقیة‌الله‌الاعظم ^(علیه السلام) جبران‌پذیر است.

اینجانب درگذشت این عالم ربانی و فقیه صمدانی را به محضر بقیة‌الله‌الاعظم ^(علیه السلام)، مقام معظم رهبری، مراجع عظام تقلید، بیت شریف آن عزیز به‌ویژه آفاضگان محترم، حوزه‌های علمیه، شاگردان، مقلدان و ملت شریف ایران تسلیت عرض می‌کنم و از درگاه خداوند متعال برای آن عالم بزرگوار، علو درجات و هم‌نشینی با اجداد طاهرینش مسألت دارم.